

Folketingsmand og sognerådsformand Laurs Kvist

Skrevet 2006 af Niels Nørgaard Nielsen

Laurs Kvist

For 100 år siden havde vi i Øster Hornum en meget lokal folketingsmand, nemlig Laurs Kvist, der boede i Estrup.

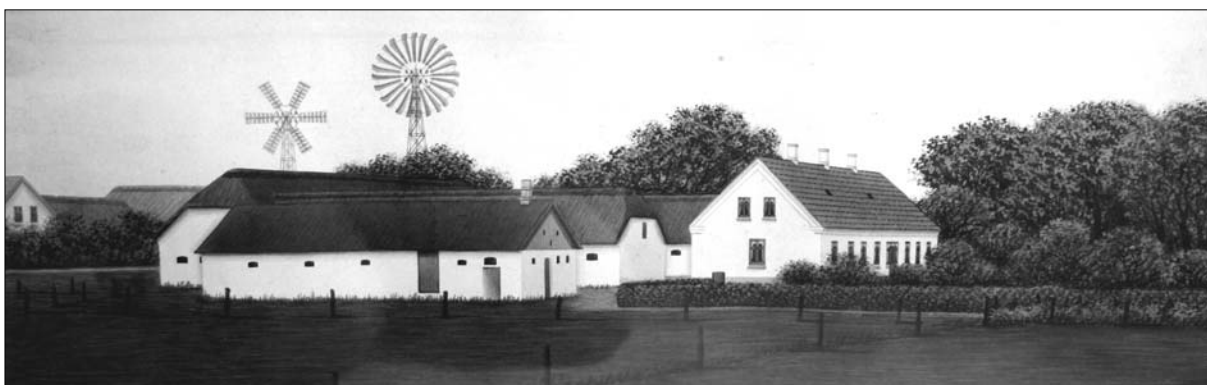
Han var dybt engageret i politik både lokalpolitisk, i afholdsbevægelsen på landsplan og tillige som Nibe-kredsens folketingsmand de sidste 36 år af sit liv.

Laurs Sørensen Kvist, som hans fulde navn var, blev født 28. maj 1854 som søn af Søren Laursen Quist, der var fæster af den ene af Abildgårdene¹, og dennes hustru Kirstine Jensdatter. Fra 1868 til 1880 tjente han i sit hjem. Samtidig, fra 1874, var han med til at få arrangeret aftenskoleundervisning på egnen. Moderen døde allerede i 1868 og faderen i 1904.

19. december 1879 blev Laurs Kvist gift med Maren Christensen, datter af gårdejer Chresten Olesen, Estrup. Allerede i 1880 overtog parret hendes fødegård i Estrup², den gård hvor deres efterslægt lever den dag i dag. Sammen fik de 6 sønner, hvoraf den næstældste, Søren Laursen Kvist, senere overtog gården i Estrup. To af de øvrige sønner, Niels og Anders, blev læreruddannede, to andre, Anton og Thorvald fik håndværksmæssige uddannelser, mens én, Gerhard døde kun få dage gammel.

Hustruen Maren døde 11. december 1904. I oktober 1915 giftede Laurs Kvist sig igen, denne gang med Helga Jensen, der var datter af en mølleer fra Vogsnild. Hun havde opholdt sig en del år i Amerika og efter sin hjemkomst arbejdede hun i mange år i afholdssagens tjeneste som rejsende foredragsholder.

Laurs Kvists gård i Estrup ca. 1927

Lokalpolitik

På det lokalpolitiske område gjorde Laurs Kvist sig også bemærket og i 1883 blev han valgt til sognerådet. I perioderne fra 1885 til 1889 og fra 1897 til 1906 var han valgt til at være formand for rådet, som han udtrådte af i 1906. Fra 1886 til 1889 var Laurs Kvist tillige udpeget til at være sognefoged i Øster Hornum kommune, som dengang omfattede det nuværende Øster Hornum sogn og den vestlig-

¹ Abildgårdsvej 7

² Estrupvej 55, Kærgaarden

ste del af Godthåb. Det kunne være svært at forene arbejdet i sognerådet med arbejdet i Folketinget. Ikke uden en vis stolthed skrev man i sognerådets forhandlingsprotokol: ”Alle sognerådsmedlemmer var mødt undtagen rigsdagsmand Laurs Kvist, der for tiden er i Rigsdagen”.

Der var stor tillid til Laurs Kvist personlige egenskaber og arbejdsevne, så han blev valgt til adskillige tillidsposter:

- Vurderingsmand for udlån af offentlige umyndiges midler
- Vurderingsmand for Den almindelige Brandforsikring for Landbrugsbygninger fra 1880 til 1915.
- Repræsentant i Aalborg og Hjørring amters Løsørebrandforsikning fra 1886 til 1916
- Medlem af gruppen, der i 1888 oprettede Øster Hornum brugsforening
- Medlem af Øster Hornum sparekasses bestyrelse fra 1888 til 1917
- Medlem af repræsentantskabet for Svenstrup-Aars-banen fra 1899 til 1909
- Formand for Aalborg amts smørsalgforening fra foreningens oprettelse i 1898 til 1912

Valgt til folketingsmand

Første gang Laurs Kvist gjorde sig bemærket ud over sognets grænser var ved Folketingsvalget i 1887. Herom skrev ”Folkevennen”, Danmarks afholdsforenings blad, i en nekrolog, at Kvist var sognefoged og medlem af valgbestyrelsen, der inden valget trådte sammen og konstituerede sig med en vejassistent som formand. Herover blev den kgl. borgmester i Nibe meget fortørnet, idet han følte sig selvskreven til at være formand. Og han var dum nok til at skælde bestyrelsen hæder og ære fra. Særlig gik hans vrede ud over Kvist, borgmesterens egen sognefoged, der burde støtte sin herre og mester. Kvist svarede, at han ikke mødte som sognefoged, men var til stede som medlem af valgbestyrelsen med samme ret som han. Så trådte borgmesteren med samt sin juridiske assistance ud af valgbestyrelsen, og ingen savnede ham. Kvist måtte tage affære som bestyrelsens bedste lovkyndige medlem, og det gik storartet, da han kendte grundlov og valglov til bunds.

Episoden gjorde hans navn kendt i hele Nibekredsen, og da Venstre to år senere, i marts 1889, manglede en folketingskandidat, efter at den moderate venstrepolitiker Villads Holm trak sig tilbage, var han selvskreven til at blive partiets kandidat. På Nibekredsens venstredelegeretmødet senere på året blev Kvist kåret som kandidat med 54 stemmer ud af 56. Efterfølgende valgtes Kvist til Folketinget ved valget i 5. januar 1890. Fredag d. 24. januar kunne Laurs Kvist for første gang sætte sig til rette i Folketingets mødesal, der på daværende tidspunkt havde adresse i Fredericiagade. De 102 folketingsmedlemmer blev på daværende tidspunkt (indtil 1915) valgt i enkeltmandskredse. Ved samme valg blev i øvrigt den senere så kendte I. C. Christensen også valgt. I de første valgperioder havde Kvist flere modkandidater, men han holdt stillingen, og i de senere år ansås hans mandat for urokkeligt.

I ugebladet ”Tiden”, ejet og drevet af I. C. Christensen, kan man i nummeret fra 17. december 1915 læse om, hvordan Laurs Kvist selv så tilbage på sin start som politiker. Vi lader ham selv få ordet:

Hvorledes jeg blev Politiker.

”I min tidlige ungdom blev min interesse for offentlige spørgsmål vakt, navnlig gjaldt dette for hvad der vedrørte kommunale anliggender. Min fader var nemlig i mange år medlem af sognerådet og i slutningen af halvfjerdserne sognerådsformand, og jeg fik således lejlighed til i mit hjem at høre mange samtaler såvel om kommunale som om almindelige politiske spørgsmål, og i den tid min fader var sognerådsformand, faldt det i min lod ikke alene at udføre så godt som alt det skriftlige arbejde og foretage udregningen af skatteligningen m.v., men også at forberede sagerne til behandling i sognerådsmøderne. Jeg blev således ret godt kendt med bestemmelserne i de kommunale love og fik derved min interesse for kommunale forhold skærpet.

I vinteren 1879-80 blev jeg gift og overtog en gård i min hjemstedskommune. Straks efter at jeg havde stiftet eget hjem, blev jeg valgt til forskellige tillidshverv, og ved valget i 1882 blev jeg medlem af sognerådet. I 1885 blev jeg formand for sognerådet og i 1886 sognefoged. På denne tid blev der ikke ydet løn eller medhjælp til sognerådsfarmanden, og lønnen som sognefoged var kun 60 kr. årlig. Min

private bedrift og de betroede tillidshverv optog min tid og mine tanker i en sådan udstrækning, at der ikke blev tid til at tænke synderlig over, hvad der lå udenfor hjemmets og kommunens grænser.

I marts 1889 blev der afholdt et møde i Nibe angående opstilling af en kandidat til det forestående folketingsvalg. Fra hver af valgkredsens 2 købstæder og 26 sogne var der sendt 2 delegerede til mødet, og jeg deltog i mødet som valgt for mit sogn. Det første spørgsmål, der afgjordes, var, om der var stemning for at genvælge kredsens daværende folketingsmand. Fra 5 sogne blev der svaret, at før de stemte for at opstille en ny mand, ønskede de at vide, hvem denne skulle være, medens alle de øvrige uden forbehold stemte for at opstille en ny mand. Som kandidater blev derefter foreslået kaptajn Dinesen, Rungstedgård, amtsrådsmedlem Hans Andersen, Ørsnæs, og jeg. Forslaget om kaptajn Dinesen blev imidlertid straks taget tilbage, og ved den foretagne afstemning stemte 2 på Hans Andersen og de øvrige på mig. Mødets leder, vejassistent Juul, spurgte derefter dem, der ved den første afstemning havde taget forbehold, om de efter denne afstemning ville være med til at opstille mig som kandidat i stedet for folketingsmanden, og dertil svarede de alle ja.

Såvel før som efter denne afstemning frabad jeg mig at blive opstillet som kandidat, idet jeg særlig fremhævede, at jeg ikke anså det forsvarligt at være borte fra min private bedrift den halve tid af året og aldrig havde beskæftiget mig med politik ud over dette, at jeg som vælger var klar over, at jeg var venstremand, og jeg turde også driste mig til som vælger ved min afstemning at tage stilling til de enkelte grupper indenfor Venstre. Noget ganske andet var som kandidat at tage stilling til striden i Venstre inde på rigsdagen. Dertil følte jeg mig ikke tilstrækkelig med i politik og bad derfor indtrængende om ikke at blive kandidat og om at vælge en anden. Denne henstilling tog forsamlingen imidlertid ikke til følge; man foreholdt mig, hvilket ansvar jeg pådrog mig ved ikke at efterkomme den opfordring, der så godt som enstemmig rettedes til mig fra delegerede fra alle kommuner i valgkredsens. Resultatet af mødet blev, at jeg udbad mig betænkningstid i nogle dage.

Det hele kom mig så overraskende, så jeg måtte have tid til at tænke over det, jeg her så aldeles uventet stod over for, og til at tale med min kone derom; men denne frist, jeg der fik, blev ikke lang. Dagen efter mødet indfandt vejassistent Juul sammen med 2 andre af mødets deltagere sig i mit hjem for at tale med min kone og mig om sagen og for at formå mig til at opgive mine betænkeligheder. Jeg lovede så disse mænd at efterkomme opfordringen til at være kandidat ved det forestående folketingsvalg i Nibe.

Nu var det altså afgjort, at jeg skulle frem som kandidat. Jeg forsøgte derefter at få fuld klarhed over årsagen til striden i Venstre, uden at jeg nåede så vidt, at jeg før valget turde love at slutte mig til en bestemt venstregruppe, om jeg blev valgt, og kun med frihed til efter valget at slutte mig til den gruppe i Venstre, jeg fandt mest stemmende med mine egne meninger, ville jeg modtage valget. Da vælgermøderne begyndte i januar 1890, var vi 4 kandidater, nemlig foruden mig fhv. folketingsmand, sagfører J. K. Larsen, Rattrup, højskoleforstander Laursen, Lundby, og ingeniør Orth, København. De to sidstnævnte trak deres kandidatur tilbage inden valgdagen. Valget afholdtes i Nibe den 21. januar 1890, og jeg valgtes med 994 stemmer medens der faldt 607 stemmer på J. K. Larsen".

Laurs Kvist i Folketinget

Folketingssalen i Fredericia-gade 1884 til 1918

Det varede nogle år, inden han gjorde sig bemærket i Folketinget, men han blev dog et stærkt benyttet udvalgsmedlem, og særlig er hans arbejdsevner her kommet afholdssagen til gode. Laurs Kvist tilhørte i begyndelsen den moderate fløj i Venstre, men skiftede til den mere radikale fløj og stemte som én af 15 Venstrefolk sammen med blandt andre den unge I. C. Christensen og den senere berygtede P. A. Alberti mod forliget, der i 1894 gjorde en ende på Estrups provisorieregimente. Efter en turbulent periode for Venstre, der var spaltet i indbyrdes stridende grupper ovenpå forliget, samledes man i 1895 i Venstrereformpartiet. Laurs Kvist var nærmest på den Berg'ske fløj og altid følgende I. C. Christensen. Laurs Kvist omtales da også i forbigående venligt i I. C. Christensens dagbøger, der netop er offentliggjort. Kvist var med enkelte afbry-

delser én af Folketingets sekretærer fra 1893 til sin død. Som alle rigsdagsmedlemmer fra provinsen boede Laurs Kvist på hotel i København, når Rigsdagen var indkaldt. Laurs Kvist boede således fast på afholdshotellet Colbjørnsensgade 29.

Valget i 1898

Det altoverskyggende spørgsmål op til valget i 1898 var ønsket om gennemførelsen af folketingsparlamentarismen, som var Venstrereformpartiets mærkesag. Situationen var den, at Venstrereformpartiet sad på et solidt flertal i Folketinget, som var valgt ved flertalsvalg i enkeltmandskredse af de valgberettigede mænd over 30 år. Til gengæld sad Højre solidt på flertallet i Landstinget, der var valgt ved indirekte valg, dels valgt af samtlige folketingsvælgere over 40 år, dels af de højstbeskattede vælgere. Endelig var der 12 kongevalgte medlemmer, som i realiteten blev valgt af den siddende regering. Efter den daværende grundlov var magtfordelingen mellem de to ting uafklaret og det var kongen, der suverænt udpegede ministrene, og han udpegede dem indtil 1901 altid fra Højre. I 1901 skete det såkaldte systemskifte, idet kongen i realiteten anerkendte at regeringen skulle udgå fra Folketingets flertal, den såkaldte folketingsparlamentarisme.

Fra et vælgermøde i Nibe citeres Kvist for at have sagt: ”Det politiske liv her i landet havde fra første begyndelse og lige til nu været en kamp om magten, kamp mellem de gamle magthavere og de dele af folket, som trængte på og ville have part i den politiske indflydelse”. Videre skrev avisen: ”Kvist gav derefter, ligesom på sine øvrige vælgermøder, en skildring af de forskellige tiders skiftende politiske forhold, der nu havde udviklet sig således, at Reformpartiet, trods alle spådomme om det modsatte, stod så stærkt og samlet, at modstanderne næppe mere håbede på en splittelse. Højre var derimod i øjeblikket så uenigt og splittet, at det næppe kunne komme videre i så henseende. Ikke en eneste højremand i Folketinget turde mere vedkende sig Højres politik, ja enkelte gav endog Landstinget skylden for, at reformerne var strandede. De Moderate havde for tiden intet program og havde hele samlingen igennem svinget fra den ene side til den anden; de kunne derfor ikke vente sig stort af valget”.

Om selve valghandlingen, der foregik på torvet i Nibe, skrev Aalborg Stiftstidende: ”Uagtet der i går i modsætning til hvad der nu har været tilfælde i mange år, kun var én kandidat, havde valget dog formålet at samle en stor del af kredsens vælgere, særlig fra vesteregnet. I alt var der vel hen ved 1000 mennesker samlede på pladsen foran rådhuset, da valgbestyrelsens formand, borgmester Dændler, åbnede valghandlingen med et leve for kongen. Han oplæste derpå det kgl. åbne brev og fremstillede L. Kvist (Kvist leve!).”

Herefter oplæstes navnene på stillerne for Laurs Kvist. Disse kom bl.a. fra Veggerby, Løgstør, Nibe, Hæsum, Gjelstrup, Sønderholm, Barmer, Næsborg og Blære. Så var det Kvists ordførende stiller, kæmner Schalz, der fik ordet. Han ville anbefale Kvist som en mand, der havde vist, at han havde både evne og vilje til at røgte sit hverv på Tinge på en fyldestgørende måde. Han ville ønske, at valget måtte blive et lykke for fædrelandet. Nok et leve blev udbragt, denne gang for fædrelandet.

Adskillige andre talere fremførte herefter deres synspunkter og en del havde spørgsmål til Kvist, som besvarede mere eller mindre detaljeret. Spørgsmålene drejede sig om allehånde emner, lige fra spørgsmålet om kommunernes ret til at udstede eller nægte alkoholbevillinger, om oprettelse af tuberkulosesanatorier og til et ønske om at beskatte dampkraft for at beskytte håndværkerne. Dette spørgsmål gled Kvist dog af på ved at påpege, at han gik ind for beskatning af aktieselskaber. De fleste taler var dog opfordringer til at stemme på Kvist.

Så var det tid for selve valghandlingen. Om den skriver Aalborg Stiftstidende: ”Da man nu endelig var bleven træt af at interpellere, skredes til kåring, ved hvilken den aldeles overvejende del af forsamlingen stemte på Kvist. Ved modprøven stemte kun ganske enkelte og Kvist erklæredes da valgt ved kåring (Kvist leve!). Denne takkede for den almindelige tilslutning. Der blev begyndt på at samle stemmer for skriftlig afstemning, men da dette åbenbart ikke var forberedt i forvejen, samledes kun 34 af de lovbefalede 50 stemmer, og Kvist proklameredes da, efter at tidsfristen var udløbet, som kredsens folketingsmand. Kvist takkede og betonede atter, at det ved valget drejede sig om en kamp for valgretten, for bevarelsen af den almindelige befolknings politiske rettigheder. Et leve for gode valg til Folketing som siden til Landsting. Grundloven leve! (Kvist leve!). Borgmester Dændler sluttede herpå valghandlingen med et leve for fædrelandet”.

Valget i 1903

Valghandlingen i januar 1903 foregik efter samme recept som valget i 1898, men alligevel foregik det i en helt anden politisk atmosfære. Om valget skrev Aalborg Stiftstidende: ”Borgmester Dændler åbnede valget med et leve for kongen og meddelte, at der kun var anmeldt én kandidat, nemlig gårdejer Laurs Kvist. Denne mødte med 23 stillere, hvoriblandt Smed Schalz, Løgstør, en søn af kæmner

Torvet i Nibe med rådhuset til højre

Schalz, der tidligere hver gang var ordførende stiller for Kvist. Lærer Højfeldt, Veggerby, glædede sig over, at venstremænd nu for første gang kunne gå til valg under et venstreministerium. Dette havde gjort et godt og betydningsfuldt lovgivningsarbejde, hvorfor det fortjente tak, og en sådan fortjente også Kvist. Han anbefalede denne til genvalg og kunne gøre dette fuldt ud. Sagfører Larsen, Nibe, så med tilfredshed på, at Venstre og socialisterne nu havde skilt sig fra hinanden ved valget. Kvist kunne han anbefale som en trofast Venstremænd, pålidelig i enhver henseende.

Laurs Kvist takkede sine tidligere stillere, fordi de atter opfordrede ham til at stille sig, og han ville takke sine vælgere, fordi deres stemmer, så vidt han kunne se, vidnede om personlig tillid. Han havde altid været bange for på valgdagen at binde sig ved personlige løfter og ville heller ikke i dag fremkomme med noget egentligt valgprogram. Kun skulle han pege hen på noget af det vigtigste lovgivningsarbejde, hvori han havde haft del. De vigtigste demokratiske love til gavn for småkårsfolk var vel: En mere human fattiglov, alderdomsunderstøttelsesloven, sygekasseloven, loven om jordlodder til husmænd og skoleloven, hvilken sidste hævdede undervisningen for de små i samfundet”.

Herefter fulgte en række indlæg, der dels var anbefalinger af Kvist som folketingsmand, dels handlede om den politiske situation generelt, men også spørgsmål til Kvist holdning om både dette og hint. Kvist erklærede, at indledningsvis som værende fuldt ud enig med (Venstre)-reformpartiet siden 1895. Om husmandslodderne medgav Kvist, at lodderne nok i de hidtidige udstykninger havde været vel små, og at dette spørgsmål ville der blive taget fat på ved næste udstykningslov. Om den kommunale valgret ønskede Kvist den udvidet til at omfatte alle, mænd såvel som kvinder, og at forholdstalsmetoden skulle anvendes til afløsning af det såkaldte toklassevalg, der betød at alle der havde valgret til Folketinget valgte den ene halvdel af sognerådet, mens den femtedel, der betalte den højeste skat i kommunen valgte den anden halvdel. Ønsket om lige valgret for alle blev gennemført ved reformen i 1908. Om tvungen borgerlig vielse mente Kvist det ville være en fordel for folkekirken. Udover disse emner blev der også talt om skattepolitik, om fuld forplejning af soldaterne, om afholdspolitik, om lukkelov og flere andre emner.

Efter omtalen af de mange indlæg sluttede Aalborg Stiftstidende sin dækning af folketingsvalget i Nibe af med at skrive: ”Da ingen flere (ønskede) ordet, erklærede borgmester Dændler valghandlingen for endt og oplyste kort efter, at der var forlangt skriftlig afstemning af et tilstrækkeligt antal vælgere. Valget havde samlet en mængde mennesker, hvoriblandt selvfølgelig en del ikke-vælgere. Forskellige så vel af Kvists som af interpellanternes udtalelser blev modtagne med ”Hør”, men for resten var stemningen meget rolig. Resultatet var jo da også på forhånd givet”.

Reglerne for den skriftlige afstemning var ændret fra 1898 til 1903. Ved valg før 1901 foregik en eventuel skriftlig afstemning (hvis mindst 50 vælgere krævede de) sted på den måde, at vælgerne defilerede forbi et bord inde i rådhuset, hvor valgkomiteens medlemmer sad med valglisterne og spurte højt hver vælger: ”Og hvem stemmer du så på?” og satte kryds i listen. Ved valg efter 1901 foregik en eventuel skriftlig afstemning som hemmelig afstemning.

Forsøg på kup mod Laurs Kvist

Som det anføres havde Laurs Kvist i hvert fald i de første valgperioder flere modkandidater til opstillingen i Nibe-kredsen, men som nævnt var der ved valgene i 1898 og 1903 tale om en kåring uden modkandidater. Hvad der gik forud for nedenstående episode ligger hen i lokalhistoriens tusmørke, men op mod folketingsvalget i 1906 kunne man i hvert fald i Aalborg Stiftstidende læse om et møde

afholdt i Nibe, hvor Laurs Kvist angiveligt blev fravalgt som kandidat. Hvem der stod bag mødets indkaldelse er uklart, men avisen skrev:

”Efter indbydelse fra en del vælgere i folketingskredsen afholdtes i lørdags på ”Hotel Phønix” i Nibe et møde, hvortil ca. 60 vælgere, hovedsagelig husmænd, var indbudne. Ved mødetidens begyndelse

var imidlertid mange andre kommet til stede, så mødet blev i sin første halvdel nærmest offentligt. I alt overværedes det vel af hen ved 150 vælgere.

Lærer Visse, Frejlev, indledede med et længere foredrag og efterfulgtes af forskellige andre talere, der vistnok fuldt ud ville anerkende folketingsmand Kvists værd som menneske, men samtidig ankede over, at hans stilling i Tinget var så lidt fremtrædende, samt over at han ikke gjorde nok for gennem vælgermøder at klargøre stillingen for vælgerne.

Hotel Phønix i Nibe

Uddeler Jensen, Øster Hornum, pegede hen på, at Kvists stilling som sekretær vel kunne bevirke, at han optrådte mindre som taler. Hovedarbejdet i Tinget faldt for resten i udvalgene, og dér var Kvist nok en skattet mand.

Ved en foretagen afstemning over spørgsmålet, om man ønskede en anden folketingsmand, stemte 50 af forsamlingen her for. En kontraprøve gav intet egentligt resultat, da de uindbudne nærmest var samlede i de ydre lokaler, og det tilmed blev bragt i tvivl, om disse var berettigede til at stemme.

Der afholdtes derefter et lukket møde, der overværedes af 30 – 40 vælgere. Her blev lærer Visse af flere af de tilstedeværende foreslået som kandidat, medens der fra anden side blev talt om at opstille en husmand. Man samledes sluttelig om lærer Visse, der erklærede sig villig til at lade sig opstille, hvis der i kredsen viste sig stemning for hans kandidatur. Han stiller sig som reformmand med den almindelige valgret som hovedpunkt”.

Uanset mødets status afspejlede det de brydninger, der på daværende tidspunkt var i Venstre og spaltningen af partiet året før da Det radikale Venstre blev dannet. Husmændene havde typisk tilknytning til de Radikale, hvorimod gårdmændene holdt fast i Venstre. I valgkampen ses de to kandidater, Kvist og Visse, at have deltaget i forskellige valgmoder rundt om i kredsen, bl.a. et i Sebbesund, hvor de to rivaler nærmest kappedes om at være mest for den lige og almindelige valgret til de kommunale råd. De to kandidater var på mødet også rørende enige om at fiskeripolitik var et meget vanskeligt og ømtåleligt emne. Hvad deres uenighed konkret gik på, er svært at sige.

Valget 1906

Om selve valghandlingen på Torvet i Nibe skrev Aalborg Stiftstidende: ”Valghandlingen havde samlet det største antal vælgere, som endnu er mødt her i byen. Tallet må sættes til mindst et par tusinde. Valget foregik som sædvanlig på Torvet, men medens talerne tidligere holdtes fra rådhusets altan, var der i dag udenfor denne rejst en tribune, hvorfra det mentes, at talerne ville have heldigere betingelser for at blive hørt af en stor forsamling. Der lød imidlertid snart fra tilhørerne råb om, at talerne ikke kunne høres, og under Jørgensens tale blev disse så højrostede, at denne flyttede op på altanen, hvorfra der derefter taltes.

Valgbestyrelsens formand åbnede valghandlingen med et leve for kongen, hvorefter han udbragte et leve for fædrelandet og for et godt udfald af valgene. Kvist og Visse havde hver 25 stillere, Jørgensen 10 og Leth 4.

Maler Jensen, Løgstør, gårdejer Jens Risgaard, Bjørumslet og lærer Olsen, Tolstrup, anbefalede Jørgensen. Pastor Vested, Øster Hornum, sagfører Larsen, Nibe og Jens Nielsen, Giver, anbefalede Kvist.

Murer S. Jensen, Nibe, anbefalede Leth som god repræsentant for byerhvervene. Husmand Martinus Gregersen og gårdejer Villadsen, Drastrup, ønskede Visses valg.

Efter at de 4 kandidater havde haft ordet to gange, gik man over til interpellationerne. Denne del af valget havde varet ca. 3 timer. Først kl. 8 var stemmerne optalte, og borgmester Bierfreund proklamerede da Kvist som valgt. Der var afgivet 11 ugyldige stemmer”.

Kvists overordnede politiske mål

På et friluftsmøde i foråret 1907 i det nordre anlæg i Nibe holdt Laurs Kvist en tale, hvori han opsummerer det grundlæggende i hans og Venstres mål. Efter at have fastslået at de angreb, der var rettet mod regeringspartiet manglede holdepunkter sagde Kvist, at Venstres mål var reformpolitik, der skulle komme alle, men særlig de små i samfundet til gode. Partiet var ikke mere moderat end tidligere. Det havde nemlig stedse søgt at fremme reformer ad besindighedens vej. Siden 1895 var der gennemført mange gode love, og i 1901 fik det Højre tvunget bort fra magten. Efter systemskiftet var der mange, som straks ventede store reformer, men at dette var en fejl tanke, for det, der skete, var efter Hørups ord kun, at vi fra provisoriets tusmørke var kommet ind i forfatningens klare lys. Herefter udbragtes et ”Leve” for ministeriet I. C. Christensen.

Afholdssagen i Folketinget

Kvist blev altså betragtet som en stilfærdig politiker uden spidse albuer, men i udvalgene ses han at have ydet en betydelig indsats. Der kan nævnes udvalgsarbejderne forud for nogle af Venstrereformpartiets mærkesager. Der var skolelovene i 1903, der afskaffede de eksklusive latinskoler og i stedet indførte et sammenhængende skolesystem med mellemskoler som mulig overgang til realeksamen eller det treårige gymnasium. Der var lovene om oprettelse af husmandsbrug. Der var de kommunale love og lovene om folkekirkens status, herunder menighedsrådenes valg måde, hvor kvinder og tyende for første gang fik stemmeret til et demokratisk valgt og organ, samt menighedsrådenes kompetence i forhold til ansættelse af præster. Men den sag, der stod Laurs Kvist særligt nær, var som nævnt afholdssagen. Han var allerede fra ung i alt stilfærdighed tilknyttet afholdsbevægelsen i Øster Hornum, men først senere var det på det område han gjorde sin betydeligste indsats. Således var han fra 1907 til 1922 medlem af hovedbestyrelsen for Danmarks Afholdssforeninger og medlem af hovedbestyrelsen for Danske Afholdsselskabers Landsforbund fra 1912 til 1919. Som folketingsmedlem markerede han sig på samme område ved at være medlem af ædruelighedskommissionerne i 1903 og 1914, hvor han ydede en stor arbejdsindsats.

Øster Hornum afholdssforenings fane

Om Laurs Kvists arbejde i Folketings-sammenhæng for afholdssagen skrev ”Folkevennen”: ”I den første halve snes år af sin rigsdagsvirksomhed var han ganske ukendt for offentligheden som afholdsmand, men afholdssagen var heller ikke da en sag, der i særlig grad var trængt ind i parlamentarikerne bevidsthed. Hans landsry som afholdsmand stammer fra de nærmeste år efter 1900, da han i 1903 blev medlem af ædruelighedskommissionen. Da højste han officielt afholdsfanen og åbenbarede sig straks som en ualmindelig dygtig og samvittighedsfuld arbejder. Og mens han var meget forhandlingsvenlig og kunne strække sig vidt på politikens område, var han radikal og standhaftig, når det gjaldt ædrueligheden. Da kommissionen i 1907 var færdig og beværterlovsforslaget blev forelagt rigsdagen blev han ganske naturligt Venstrepartiets ordfører. I de fem år forslaget vandrede hjemløst frem og tilbage mellem Folketinget og Landstinget, var han dets plejefader og væрге.

Det var også ham, der i foråret 1912 frelste beværterloven gennem den brænding, der var opstået ved Landstingets modstand. Kvist har en stor andel i den nye beværterlov. Han var i årenes løb bleven en mester i parlamentarisk taktik, og endnu efter at beværterloven af 1925 var trådt i kraft, opdagede man, at den indeholder muligheder i afholdssagens favør, som man ikke havde været opmærksom på før, men som modstandere indrømmede skyldtes den lune, elskværdige og uhyre beskedne Laurs Kvist”.

Afholdsbevægelsen

I årene fra 1903 til op mod 1920 var Laurs Kvist en af de mest benyttede foredragsholdere ved de store afholdsmøder. Ikke fordi han var nogen blændende taler, men fordi han var inde i sagerne som få andre, og fordi hans personlighed udstrålede en urokkelig tillid. En folketingskollega, Ferdinand Nielsen skrev: ”Laurs Kvist var jo ikke den ildfulde og begejstrede taler, den fødte agitator, som rev en folkeforsamling med og blev tiljublet med stort bifald. Nej, han var saglig og nøgtern i sin fremstilling, og hans tale kunne forekomme tør og kedelig for dem, som ikke havde indsigt i eller interesse for lovparagraffer eller afholdspolitisk arbejde. Kvist skulle ses og bedømmes efter hans arbejde i udvalg og kommissioner. Her var han på sin plads. I dette arbejde nedlagde han hele sin sjæl og sine bedste kræfter. Og på dette område står afholdsbevægelsen i stor taknemlighed til Laurs Kvist”.

I 1907 blev han medlem af Danmarks Afholdsforenings hovedbestyrelse, og i 1911 blev han valgt til næstformand for foreningen, en post han beholdt til han trak sig tilbage fra hovedbestyrelsen i 1922 ved årsmødet i Tønder, hvor restriktionernes ophævelse vakte en del kritik. I 1912 blev han medlem af De danske afholdsforeningers landsforbunds bestyrelse samt i nogle år i medlem af bestyrelsen for Afholdsdagbladet.

Som nævnt holdt Laurs Kvist mange foredrag om afholdssagen. Blandt andet holdt han et velbesøgt møde på Afholds- og Højskolehotellet i Nibe 29. september 1912. Om dette møde skrev Aalborg Stiftstidende: ”Folketingsmanden omtalte de enkelte hovedpunkter i den ny lov, der udløser alkoholtrafikken fra den øvrige næringslovgivning. Medens næringsloven af 1857 udelukkende har taget hensyn til kravene overfor næringsdrivende, er den ny beværterlov alene skrevet af hensyn til på, at folkeviljen skal føre den ud i livet, afgørelsen af alkoholtrafikspørgsmål er fuldstændig lagt i folkets hånd, og det har vist sig, at denne ædruelighedslovgivning, der giver folket selvstyre, har vundet klang såvel i dagspressen som hos de kommunale myndigheder. I den ny lov, hvor alle slags alkoholdrikke kommer ind under samme vilkår som brændevin, har man først og fremmest villet indskrænke beværterantallet til højst en bevilling for hver 350 indbyggere (købstæderne). I købstæderne bestemmer byrådet under lovens iagttagen beværterantallet, medens bevillingsnævnet meddeler bevillingerne. Medens beværternæringen er bunden, er gæstgivernæringen fri, men når gæstgiveren ikke tillige har beværternæring, må han ikke servere for andre end rejsende. På landet uddeles bevillingerne af amtsrådet, dog kun efter indstilling fra sognerådet, der altså har den afgørende bestemmelse og således nu fra 1. januar 1913 kan lukke hver eneste sut.

Bevillingerne udstedes for et bestemt åremål, i almindelighed for 5 år af gangen. I politivedtægter fastsættes en aldersgrænse for personer, til hvem der må udskænkes stærke drikke, hvilken aldersgrænse, der ikke må sættes lavere end 16 års alderen, tegner flere steder at blive satte til 18 år. Loven træffer endvidere bestemmelse med hensyn til lokalernes indretning og brug. Endelig påpegede foredragsholderen atter og atter den uindskrænkede myndighed, der er lagt i de kommunale myndigheders hånd, og at ifølge loven sognerådet måtte være politiet behjælpelige med at lovens bestemmelser opretholdes. Sluttelig omtalte hr. Kvist afstemningsreglerne, der er gængse ude i kommunen. Efter at teglbrænder Nielsen, Restrup Enge, og gårdejer Karl Nøhr, Barmer, havde rettet nogle forespørgsler, som foredragsholderen besvarede, sluttede det vellykkede møde”.

Afslutning

Folketingsmand Kvist
er i København bleven viet til
Afholdssagens rejsende Fore-
dragsholder Frøken Helga Jen-
sen, Aarhus. 29-10-1915

Efter i 1915 at have giftet sig med Helga Jensen solgte Laurs Kvist gården i Estrup til sin søn Søren Laursen Kvist for herefter permanent at bosætte sig i København. Efter i nogen tid at have skrantet blev Laurs Kvist indlagt på Dr. Ottesens klinik i København og 23. marts 1926 døde han af en tarmlidelse.

Bisættelsen skete fra Marmorkirken med deltagelse af repræsentanter fra alle Rigsdagens partier og repræsentanter fra afholdsbevægelsen. Blandt andet tidligere minister og partifælle Jensen-Sønderup talte ved båren. Efter højtideligheden i Marmorkirken førtes kisten ombord på dampersen ”Aalborg-
hus”, som næste dag ankom til Aalborg, hvor et større opbud af mennesker var mødt frem. Fanerne fra de lokale afholdsforeninger var også på plads.

Venstreavisen Aalborg Amtstidende skrev, at da følget var samlet, kom fru Helga Kvist til stede, ledsaget af Laurs Kvists to sønner, lærer Kvist og frue og uddeler Kvist og frue og nogle medlemmer af familien og hilste på de tilstedeværende. Kort efter bares kisten ud i den ventende rustvogn af afholdsforeningens repræsentanter og den afdødes sønner, og med de fire faner i spidsen bevægede toget sig langsomt over havnepladsen, ad Østerå til Hobrovej, hvor afholdsforeningerne med sænkede faner lod ligvognen passere. Herfra gik turen ad landevejen til Øster Hornum, og da hans kiste blev kørt til Øster Hornum var det med den lokale afholdsforenings fane i front, båret af foreningens unge fanebærer Kristian Gregersen. Mange flag i byen vajede på halv.

Om selve begravelsen skrev "Folkevennen", at inde i den gamle granitkirke var det meste af lyset lukket ude, og kirken smykket med lys og drapperier. Foran korbuen stod Kvists hvide kiste, og for enden af den stod Andersen, Langhøj, med Danmarks afholdsforenings hovedbanner. Vel hen imod 400 mennesker trængtes sammen for at få plads i kirken. Da orgelet havde præluderet begyndte sangen under ledelse af den gamle lærer Mark.

Fra prædikestolen talte pastor Kiilerich med en sjælden forståelse af den afdøde og hans gerning. Han var ud af sit folks midte, ud af vor midte her. Han har adlet den slægt, som nu med omhu skal bevare hans minde og træde i hans fodspor. Han har i blandt os, som elskede ædruelighedsarbejdet og satte dette højt i vort folk, sat et minde, som vi kan sige Gud tak for, og vi vil håbe, at nyvalgene må bringe denne kreds en mand, der for alvor kan træde i hans fodspor.

Kirken pyntet til begravelse, her ved lærer Marks begravelse senere samme år

Endvidere talte en repræsentant for afholdsbevægelsen, en repræsentant for Nibekredsens Venstre, en folketingskollega og formanden for Jyske Venstre ved båret. Under afsyngelsen af salmen "Kirkeklokke ej til hovedstæder" blev kisten båret ud til graven. Efter jordpåkastelsen takkede Laurs Kvists søn følget for deltagelsen og for alt godt mod faderen. Herefter var der dækket op til kaffebord i forsamlingshuset, hvor der var adskillige taler, afsluttende med fru Helga Kvists lange og stærke tale om sin afdøde ven og mand. For at de mange deltagere alle kunne få del i kaffebordet i forsamlingshuset, blev der serveret for dem i to hold.

Ved Laurs Kvists død indtrådte suppleanten, lærer Andersen fra Aså, i Folketinget.

Mindestenen på Øster Hornum kirkegård

I april 1927 afsløredes en mindesten for Laurs Kvist på Øster Hornum kirkegård. Stenen står stadig på kirkegården, dog ikke længere på dens oprindelige placering, idet graven er blevet sløjfet, men stenen blev betragtet som bevaringsværdig.

Om højtideligheden ved afsløringen af mindestenen skrev Nibe Avis 21. april 1927 under overskriften "En stemningsfuld højtidelighed på Øster Hornum kirkegård":

I lørdags afsløredes en mindesten for afdøde folketingsmand Laurs Kvist på Øster Hornum kirkegård i overværelse af ca. to hundrede mennesker. Efter at man havde sunget salmen "Guds fred er mer end englevagt" holdt formanden for Venstres organisation i Nibekredsen lærer Olsen, Dal, en mindetale om Kvist og erindrede den tid, han var³ hyrde drenge i hans hjem og hvor meget han gennem 50 år, der er gået siden hen, kom i berøring med denne familie, dels ved Kvist som sognerådsformand og dels som lærer for hans børn. Man mærkede straks, at Kvist var en optaget mand. Sognet havde brug for ham til flere hverv, men man kunne også stole på, at hvad der blev ham betroet, satte han sig grundigt ind i og det var i sikre hænder. Men da opfordringen kom til ham om at stille sig som Venstres kandidat i Nibekredsen, betænkte han sig og sagde: "Nej, det kunne han ikke". Men ved senere henvendel-

³ Lærer Niels Olsen havde været lærer ved Hæsum skole fra 1889 til 1894

ser og med samråd med sin hustru, modtog han til sidst opfordringen og blev valgt til den virksomhed, han beklædte i 36 år. Vi kan også være forvisset om, at han som rigsdagsmand satte sig grundigt ind i de forskellige sager der. Han var ikke af dem, der albuede sig frem, ej heller af dem, der talte meget i Tinget, men når han talte, gav hans ord vægt og påhørtes med opmærksomhed. Nu efter denne lange arbejdsdag er det, vi føler trang til at rejse ham dette minde.

Dermed borttog man Dannebrog, hvorom stenen var indhyllet og overgav det til familien med de ord: ”Hans minde vil vi bevare i taknemmelighed”. Folketingsmand Søgaard talte derefter og mindedes Kvist som ven og kollega og betonedede den tjenergerning, der var lagt i så sikre hænder, og som han røgtede med den største viljekraft. Han var ikke af dem, der trængte sig frem, men han var en mand med ord, der var over tænkt og havde vægt, når de blev udtalt. Han var en mand, vi kan have godt af at efterligne og bruge til eksempel. Lad derfor dette smukke mindesmærke stå til sene tider som et minde om en god dansk mand. Ære være Laurs Kvists minde.

Pastor Kiilerich: ”Jeg bringer en tak for mindesmærket. Vi skal her på stedet varme og frede om det. Minderne her i livet må vi bevare og ikke kaste bort, og herlige minder kan vi altid dvæle ved med glæde, og af disse har vi mange fra Laurs Kvist. Gud velsigne dem”.

Rejst af Vælgere i Nibekredsen med Tak for 36 Aars trofast Arbejde

Kommunelærer Kvist⁴, Aalborg, takkede på familiens vegne og rettede en inderlig tak til vælgerne i Nibekredsen for al den velvilje hans fader altid havde mødt ude omkring. Det var af hans gode minder, når hans fader fortalte om den gode forståelse, han altid mødte ude hos vælgerne. Det er med vor inderligste tak, vi modtager dette smukke mindesmærke, som vi altid vil samles om med glæde her på Øster Hornum kirkegård, og en tak for det kærlige vennesind, hvormed det er rejst. Hjertelig tak.

Højtideligheden sluttede med, at man sang: ”Udrunden er de gamle dage”. Derefter indbød den stedlige Venstre-forening til kaffe i forsamlingshuset, og her holdtes flere mindetaler om Kvist. Til sidst takkede enkefru Helga Kvist dybt bevæget om al den kærlighed hendes mand altid havde mødt ude i kredsen ved enhver lejlighed, og nu for det smukke mindesmærke I satte på hans grav, som vi vil bevare i taknemlig erindring.

Mindestenen er en tilhugget granitsten, hvis forside er prydet med en bronzemedalje af den afdøde. Stenen er leveret af billedhugger Laurits Jensen, Nibe, og medaljen er udført af bronzestøber Jensen, København”.

⁴ Niels Kristian Kvist var Laurs Kvists ældste søn